YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
12 päivänä heinäkuuta 1990 *

Asiassa C-188/89,

jonka House of Lords on saattanut ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa riita-asiassa

A. Foster, G. A. H. M. Fulford-Brown, J. Morgan, M. Roby, E. M. Salloway ja P. Sullivan

vastaan

British Gas plc, englantilainen yhtiö,

ennakkoratkaisun miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa 9 päivänä helmikuuta 1976 annetun neuvoston direktiivin 76/207/ETY tulkinnasta (EYVL L 39, s. 40),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentin tehtäviä hoitava jaoston puheenjohtaja Sir Gordon Slynn, jaostojen puheenjohtajat C. N. Kakouris, F. A. Schockweiler ja M. Zuleeg sekä tuomarit G. F. Mancini, R. Joliet, T. F. O'Higgins, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, F. Grévisse ja M. Díez de Velasco,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

julkisasiamies: W. Van Gerven,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet:

- A. Fosterin ym. puolesta James Goudie, QC, ja barrister John Cavanagh, solicitor Bruce Piperin valtuuttamana,

- British Gas plc:n puolesta Michael J. Beloff, QC, ja barrister Elizabeth Slade, British Gas plc:n pääkonttorin oikeudellisen osaston johtaja C. E. H. Twissin valtuuttamana,

- Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen puolesta Treasury Solicitor's Departmentin Susan J. Hay, asiamiehinään barristerit John Laws ja David Pannick,

- Euroopan yhteisöjen komission puolesta oikeudellisen yksikön virkamies Karen Banks,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan A. Fosterin ym., British Gas plc:n, Yhdistyneen kuningaskunnan ja komission 15.3.1990 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esittämät huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 8.5.1990 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 House of Lords on 4.5.1989 tekemällään ja yhteisöjen tuomioistuimeen 29.5.1990 saapuneella päätöksellä esittänyt ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa 9 päivänä helmikuuta 1976 annetun neuvoston direktiivin 76/207/ETY tulkinnasta (EYVL L 39, s. 40).

2 Tämä kysymys on esitetty riita-asiassa, jossa kantajina ovat British Gas Corporationin, jäljempänä 'BGC', entiset naistyöntekijät A. Foster, G. A. H. M. Fulford-Brown, J. Morgan, M. Roby, E. M. Salloway ja P. Sullivan, jäljempänä 'pääasian kantajat', ja vastaajana British Gas plc, jäljempänä 'pääasian vastaaja', jolle BGC:n seuraajana siirtyvät kyseisen yhtiön oikeudet ja velvoitteet, ja joka koskee sitä, että BGC on irtisanonut nämä työntekijät.

3 Vuoden 1972 Gas Actin säännösten nojalla BGC, johon pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikana sovellettiin tämän lain säännöksiä, oli lakisääteinen oikeushenkilö, jonka vastuulla oli, monopoliasemassa, kaasun jakelujärjestelmän kehittäminen ja ylläpitäminen Isossa-Britanniassa.

4 Toimivaltainen ministeri nimitti BGC:n hallintoelimen jäsenet. Hänellä oli myös valta antaa BGC:lle yleisiä suuntaviivoja kansallista etua koskevissa kysymyksissä sekä antaa yhtiön hallintoa koskevia ohjeita.

5 BGC oli puolestaan velvollinen määräajoin esittämään ministerille kertomuksen tehtävistään, hallinnostaan ja suunnitelmistaan. Tämän jälkeen kertomukset välitettiin parlamentin ylä- ja alahuoneelle. Vuoden 1972 Gas Actin nojalla BGC:llä oli myös oikeus tehdä parlamentille lakialoitteita ministerin suostumuksella.

6 BGC:n talousarvion oli oltava tasapainossa kahden varainhoitovuoden jaksoissa. Ministerillä oli oikeus määrätä BGC:tä osoittamaan tiettyjä varoja erityisiin tarkoituksiin tai tulouttamaan varoja valtiolle.

7 BGC yksityistettiin vuoden 1986 Gas Actin nojalla. Tämän yksityistämisen johdosta muodostettiin British Gas plc, pääasian vastaaja, jolle siirrettiin BGC:n oikeudet ja velvoitteet 24.8.1986 lähtien.

8 BGC siirsi pääasian kantajat eläkkeelle 27.12.1985 ja 22.7.1986 välisenä aikana, näiden täytettyä 60 vuotta. Nämä toimet olivat osa BGC:n yleistä politiikkaa, jonka mukaan se edellytti työntekijöidensä jäävän eläkkeelle näiden saavutettua iän, jonka jälkeen he olivat brittiläisen lainsäädännön mukaisesti oikeutettuja valtion eläkkeeseen, siis naiset 60-vuotiaina ja miehet 65-vuotiaina.

9 Pääasian kantajat, jotka olisivat halunneet jatkaa työskentelyä, ovat vaatineet brittiläisissä tuomioistuimissa vahingonkorvausta väittäen, että BGC oli siirtänyt heidät eläkkeelle direktiivin 76/207 5 artiklan 1 kohdan vastaisesti.

Tämän säännöksen mukaisesti "tasa-arvoisen periaatteen soveltamisella työoloihin, palvelussuhteen lakkauttamisen perusteet mukaan lukien, tarkoitetaan, että miehille ja naisille on taattava samat ehdot ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää".

10 Ennakkoratkaisupyyntöä koskevan päätöksen mukaan pääasian asianosaiset ovat yhtä mieltä siitä, että yhteisöjen tuomioistuimen 26.2.1986 asiassa 152/84, Marshall vastaan South-West Hampshire Area Health Authority (Kok. 1986, s. 723), antaman tuomion mukaisesti työsuhteiden päättämiset ovat edellä mainitun direktiivin 5 artiklan 1 kohdan vastaisia. Asianosaiset ovat yhtä mieltä myös siitä, että työsuhteiden päättämiset eivät tapahtuessaan olleet voimassa olevien brittiläisen lain säännösten vastaisia ja että House of Lordsin oikeuskäytännön perusteella brittiläisiä säännöksiä ei voida tulkita yhdenmukaisesti direktiivin 76/207 kanssa. Riita-asian asianosaiset ovat sitä vastoin eri mieltä siitä, voidaanko kyseisen direktiivin 5 artiklan 1 kohtaan vedota BGC:tä vastaan.

11 Tässä tilanteessa House of Lords on lykännyt asian käsittelyn ja esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Oliko British Gas Corporation (riita-asiaan liittyvien tosiseikkojen tapahtuma-aikana) sellainen elin, että kantajilla on oikeus suoraan vedota englantilaisissa tuomioistuimissa miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa 9 päivänä helmikuuta 1976 annettuun neuvoston direktiiviin 76/207 ja että he voivat siten vaatia vahingonkorvausta sillä perusteella, että British Gas Corporationin eläkepolitiikka oli direktiivin vastainen?"

12 Pääasiaa koskevia tosiseikkoja, yhteisön asiaa koskevia säännöksiä, menettelyn kulkua sekä yhteisöjen tuomioistuimessa esitettyjä kirjallisia huomautuksia koskevat tarkemmat tiedot ilmenevät suullista käsittelyä varten laaditusta kertomuksesta. Oikeudenkäyntiasiakirjojen näitä osia käsitellään jäljempänä vain, mikäli se on tarpeen yhteisöjen tuomioistuimen perustelujen selvittämiseksi.

Yhteisöjen tuomioistuimen toimivalta

13 Ennen House of Lordsin esittämän kysymyksen tarkastelemista on tarpeen alustavasti mainita, että Yhdistynyt kuningaskunta on esittänyt, että sen

määritteleminen, voidaanko direktiivin säännöksiin vedota BGC:n tapaista elintä vastaan, ei kuulu yhteisöjen tuomioistuimelle vaan kansallisille tuomioistuimille kansallisten oikeusjärjestysten puitteissa.

14 Tältä osin on täsmennettävä, että kysymykset siitä, mitkä ovat yhteisön toimielinten toimien vaikutukset, ja erityisesti sen määrittämisestä, voidaanko näihin säädöksiin vedota tiettyjä henkilöryhmiä vastaan, edellyttävät välttämättä toimielinten toimiin liittyvien perustamissopimuksen artiklojen sekä kyseessä olevan yhteisön toimen tulkintaa.

15 Tämän johdosta yhteisöjen tuomioistuin on antamalla ennakkoratkaisun toimivaltainen määrittelemään oikeussubjektiryhmät, joita vastaan voidaan vedota direktiivin säännöksiin. Kansallisten tuomioistuinten on sitä vastoin päätettävä, kuuluuko jokin niiden käsiteltäväksi saatetun riita-asian asianosaisista määriteltyihin ryhmiin.

Vetoaminen direktiivin säännöksiin BGC:n tapaista elintä vastaan

16 On tarpeen viitata yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön (katso asiassa 8/81, Becker v. Hauptzollamt Münster-Innenstadt, 19.1.1982 annettu tuomio, 23–25 kohdat, Kok. 1982, s. 53), jonka mukaan silloin, kun yhteisön toimielimet ovat direktiivillä velvoittaneet jäsenvaltiot toimimaan tietyllä tavalla, tällaisen säädöksen tehokas vaikutus (effet utile) heikentyisi, jos yksityiset oikeussubjektit eivät voisi vedota siihen tuomioistuimessa ja jos kansalliset tuomioistuimet eivät voisi ottaa sitä huomioon osana yhteisön oikeutta. Tämän johdosta jäsenvaltio, joka ei asetetussa määräajassa ole toteuttanut direktiivissä säädettyjä täytäntöönpanotoimenpiteitä, ei voi vedota yksityisiä oikeussubjekteja vastaan siihen, että se on itse jättänyt täyttämättä direktiivissä säädetyt velvoitteet. Näin ollen kaikissa tapauksissa, joissa direktiivin säännökset ovat sisältönsä osalta ehdottomia ja riittävän täsmällisiä tai joissa direktiivin säännöksissä määritellään oikeuksia, joihin yksityiset oikeussubjektit voivat vedota valtiota vastaan, näihin säännöksiin voidaan vedota, jos täytäntöönpanotoimenpiteitä ei ole toteutettu asetetussa määräajassa, kaikkia sellaisia kansallisia säännöksiä vastaan, jotka eivät ole yhdenmukaisia direktiivin kanssa.

17 Yhteisöjen tuomioistuin on edelleen todennut edellä mainitussa asiassa Marshall 26.2.1986 antamassaan tuomiossa (49 kohta), että jos yksityiset oikeussubjektit voivat vedota direktiiviin valtiota vastaan, he voivat tehdä

tämän riippumatta siitä, toimiiko valtio työnantajana vai julkisen vallan käyttäjänä. Molemmissa tapauksissa on tarpeen välttää tilanne, jossa valtio voisi hyötyä siitä, että se ei ole noudattanut yhteisön oikeutta.

18 Tämän johdosta yhteisöjen tuomioistuin on kussakin asiassa katsonut, että yksityiset oikeussubjektit voivat vedota direktiivin ehdottomiin ja riittävän täsmällisiin säännöksiin sellaisia toimielimiä tai yksiköitä vastaan, jotka kuuluvat valtion määräys- tai valvontavaltaan tai joilla on sellaisia erityisiä toimivaltuuksia, jotka poikkeavat niistä oikeuksista, jotka johtuvat yksityisten välisiin suhteisiin sovellettavista oikeussäännöistä.

19 Yhteisöjen tuomioistuin on näin ollen todennut, että direktiivin säännöksiin voidaan vedota veroviranomaisia vastaan (edellä mainittu asia Becker, tuomio 19.1.1982, ja asia C-221/88, EHTY v. Faillite Acciaierie e Ferriere Busseni, tuomio 22.2.1990, Kok. 1990, s. I-495), alueellisia julkisyhteisöjä vastaan (asia 103/88, Fratelli Costanzo v. Comune di Milano, tuomio 22.6.1989, Kok. 1989, s. 1839), yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta vastuussa olevia perustuslaillisesti riippumattomia viranomaisia vastaan (asia 222/84, Johnston v. Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary, tuomio 15.5.1986, Kok. 1986, s. 1651) sekä julkisen terveydenhuollon viranomaisia vastaan (edellä mainitussa asiassa Marshall 26.2.1986 annettu tuomio).

20 Tämän perusteella elin, joka oikeudellisesta muodostaan riippumatta on valtion toimenpiteen nojalla ja valtion valvonnan alaisuudessa velvollinen tarjoamaan yleisen edun mukaisia palveluja ja jolla tästä syystä on erityisiä toimivaltuuksia, jotka poikkeavat niistä oikeuksista, jotka johtuvat yksityisten oikeussubjektien välisiin suhteisiin sovellettavista oikeussäännöistä, kuuluu joka tapauksessa sellaisten kokonaisuuksien joukkoon, joita vastaan voidaan vedota sellaisiin direktiivin säännöksiin, joilla voi olla välittömiä oikeusvaikutuksia.

21 Direktiivissä 76/207 olevan 5 artiklan 1 kohdan osalta on tarpeen muistuttaa, että yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitun 26.2.1986 asiassa Marshall annetun tuomion 52 kohdassa perustellut, että kyseinen säännös on ehdoton ja riittävän täsmällinen, jotta yksityiset oikeussubjektit voivat vedota siihen ja jotta tuomioistuimet voivat soveltaa sitä.

22 Tämän johdosta House of Lordsin esittämään kysymykseen on vastattava, että 9 päivänä helmikuuta 1976 annetussa neuvoston direktiivissä 76/207 olevaan 5 artiklan 1 kohtaan voidaan vedota vahingonkorvauksen saamiseksi sellaiselta elimeltä, joka oikeudellisesta muodostaan riippumatta on valtion

toimenpiteen nojalla ja valtion valvonnan alaisuudessa velvollinen tarjoamaan yleisen edun mukaisia palveluja ja jolla tästä syystä on sellaisia erityisiä toimivaltuuksia, jotka poikkeavat niistä oikeuksista, jotka johtuvat yksityisten välisiin suhteisiin sovellettavista oikeussäännöistä.

Oikeudenkäyntikulut

23 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita kuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut House of Lordsin 4.5.1989 tekemällä päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa 9 päivänä helmikuuta 1976 annetun neuvoston direktiivin 76/207/ETY 5 artiklan 1 kohtaan voidaan vedota vahingonkorvausten saamiseksi sellaiselta elimeltä, joka oikeudellisesta muodostaan riippumatta on valtion toimenpiteen nojalla ja valtion valvonnan alaisuudessa velvollinen tarjoamaan yleisen edun mukaisia palveluja ja jolla tästä syystä on sellaisia erityisiä toimivaltuuksia, jotka poikkeavat niistä oikeuksista, jotka johtuvat yksityisten välisiin suhteisiin sovellettavista oikeussäännöistä.

Slynn Kakouris Schockweiler Zuleeg

Mancini Joliet O'Higgins

Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias Grévisse Díez de Velasco

Julistettiin Luxemburgissa 12 päivänä heinäkuuta 1990.

J.-G. Giraud
kirjaaja

G. Slynn
presidentin tehtäviä hoitava jaoston puheenjohtaja